

TARTALOM

Előszó	13
------------------	----

I. MECHANIKA

1. A mozgások leírása (kinematika)	15
1.1. Az anyagi pont kinematikája	15
1.1.1. Alapfogalmak	15
1.1.2. Fontosabb mozgásfajták részletes leírása	32
1.1.2.1. Egyenesvonalú, egyenletes mozgás	34
1.1.2.2. Egyenesvonalú, egyenletesen változó mozgás	35
1.1.2.3. Egyenletes körmozgás	39
1.1.2.4. Egyenletesen változó körmozgás	41
1.1.2.5. Egyenletes mozgás tetszőleges pályagörbén	44
1.1.2.6. Egyenletesen változó mozgás tetszőleges pályagörbén	45
1.1.2.7. Egyenesvonalú, nem egyenletesen változó mozgás	46
1.1.2.8. Nem egyenletesen változó körmozgás	53
1.1.2.9. Nem egyenletesen változó mozgás tetszőleges pályán	53
1.2. A merev test kinematikája	59
1.2.1. Alapfogalmak	59
1.2.2. Néhány speciális mozgásfajta részletes leírása	63
1.2.2.1. A merev test haladó mozgása	63
1.2.2.2. A merev test forgása helytálló tengely körül	64
1.2.2.3. Transzláció és rotáció összetétele. A merev test síkmozgása	66

1.2.2.4. Egyidejű forgás két, egymást metsző tengely körül	70
1.3. Folyadékok és gázok kinematikája	71
1.3.1. Alapfogalmak	71
1.3.2. Összenyomhatatlan folyadékok és gázok örvénymentes stacionárius áramlása	73
2. Dinamika	75
2.1. Az anyagi pont dinamikája	75
2.1.1. A Newton-törvények	75
2.1.1.1. Inerciarendszer. Az erő fogalma. A dinamika I. törvénye	75
2.1.1.2. Newton II. törvénye. A tömeg fogalma. Az erőskála	77
2.1.1.3. Párkölcsonhatások. A dinamika III. törvénye	79
2.1.1.4. Több test egyidejű hatása. A dinamika IV. törvénye.	80
2.1.2. Erőtörvények.	82
2.1.2.1. Rugalmassági erő	82
2.1.2.2. Nehézségi erő	84
2.1.2.3. Gravitációs erő. Az általános tömegvonzás törvénye.	84
2.1.2.4. Közegellenállási erő	85
2.1.2.5. Kényszererő.	86
2.1.2.6. Súrlódás	87
2.1.3. A mechanika megmaradási tételei	89
2.1.3.1. Lendület (impulzus, mozgásmennyiség)	90
2.1.3.2. Perdület (impulzusnyomaték)	92
2.1.3.3. Energia	99
2.1.4. Mozgások dinamikai leírása az inerciarendszerekhez viszonyítva mozgó vonatkoztatási rendszerekben	114
2.2. Pontrendszerek dinamikája	116
2.2.1. Pontrendszer impulzusa (lendülete)	116
2.2.2. Pontrendszer perdülete	120
2.2.3. Pontrendszer energiája.	123
2.3. Merev testek dinamikája	125
2.3.1. A kiterjedt testek és a rájuk ható erők általános tulajdonságai	125
2.3.2. Merev testre ható erőrendszerek redukálása	127
2.3.3. Merev testek kinetikája	131

2.3.3.1. Rögzített (helytálló) tengely körül forgó merev test kinetikája	131
2.3.3.2. Síkmozgást végző merev test kinetikája	135
2.3.4. Merev testek statikája	136
2.4. A deformálható testek mechanikájának alapjai	137
2.4.1. A szilárd testek dinamikája (a szilárdságtan elemei)	137
2.4.1.1. Igénybevételek	140
2.4.2. Folyadékok és gázok dinamikája	144
2.4.2.1. Ideális folyadékok és gázok kinetikája	144
2.4.2.2. Reális (valódi) folyadékok és gázok kinetikája	146
2.4.2.3. Folyadékok és gázok statikája (hidro- és aerostatika)	149
2.4.2.4. Felületi jelenségek	151
3. Speciális problémák a mechanika köréből	155
3.1. Anyagi pont, pontrendszer, merev testek	155
3.1.1. Bolygómozgás. Mozgások a gravitációs térben	155
3.1.2. Rakétamozgás	157
3.1.3. Esés ellenálló közegben	158
3.1.4. Rezgések és lengések	158
3.1.4.1. Anyagi pont rezgésének dinamikája	158
3.1.4.2. Lengőmozgások, ingák	160
3.1.4.3. Csillapodó rezgések	163
3.1.4.4. Kényszerrezgések, csatolt rezgések	166
3.1.5. Ütközések	168
3.1.6. Kényszermozgások	172
3.1.7. Egyszerű gépek (erőátviteli eszközök)	174
3.1.7.1. Emelő típusú ideális egyszerű gépek egyensúlya	174
3.1.7.2. Lejtő típusú ideális egyszerű gépek egyensúlya	178
3.2. Deformálható testek	181
3.2.1. Folyadékok és gázok statikájának gyakorlati alkalmazásai	181
3.2.2. Áramló folyadékok és gázok mechanikájának gyakorlati alkalmazásai	182
3.2.3. Energiaterjedés nyugvó közegekben. Mechanikai hullámok	184
3.2.3.1. A haladó hullámok kinematikája	184
3.2.3.2. A haladó hullámok dinamikája	194
3.2.3.3. Állóhullámok. Rugalmas testek sajátrezgései	197
3.2.3.4. Hangtan (akusztika)	201

II. ELEKTRODINAMIKA ÉS OPTIKA

4. Az elektromosságtan alapjai	205
4.1. A nyugvó töltés	205
4.1.1. Alapjelenségek, alapfogalmak	205
4.1.2. Gyakorlati alkalmazások	214
4.2. Az egyenletesen mozgó töltés. Egyenáramok	216
4.2.1. Alapjelenségek, alapfogalmak	216
4.2.1.1. Elektromos áram fémekben	216
4.2.2. Gyakorlati alkalmazások	221
4.2.3. Egyenáram és mágneses mező	225
4.2.3.1. Elektromos áram keltette mágneses mező jel- lemzése	225
4.2.3.2. Erőhatások a mágneses mezőben	231
4.2.3.3. Mozgatási indukció	233
4.2.3.4. Szabad töltés mozgása elektromágneses mezőben	235
4.3. Gyorsuló töltés. Lassan váltakozó áramok	236
4.3.1. Alapjelenségek, alapfogalmak	236
4.3.2. Be- és kikapcsolási jelenségek egyenfeszültségeknél	239
4.3.3. Gyakorlati alkalmazások	241
4.3.3.1. A váltakozó áram. Effektív értékek	241
4.3.3.2. Áramköri elemek	243
4.3.3.3. Váltakozó áramú hálózatok. RLC kör	245
4.3.3.4. Elektrotechnikai eszközök	247
4.4. Gyorsan váltakozó áramok	251
4.4.1. Alapjelenségek, alapfogalmak	251
4.4.2. Elektromágneses rezgések előállítása	252
4.4.2.1. Zárt rezgőkör szabad rezgései	252
4.4.2.2. Rezgőkörök kényszerített rezgései	254
4.4.3. A gyorsuló töltés	257
4.4.3.1. A töltés által keltett mezők	257
4.4.3.2. Elektromágneses hullámok	259
5. Az elektromágneses térelmélet alapjai	261
5.1. Maxwell törvényei vákuumban	262
5.1.1. Az időben állandó töltéseloszlás keltette elektromos mező	262
5.1.1.1. Forráserősség. Maxwell I. törvénye	262
5.1.1.2. Örvényerősség. Maxwell II. törvénye sztatikus mezőkre	265
5.1.2. Az időben állandó mágneses mező	267
5.1.2.1. A mágneses forráserősség. Maxwell III. törvénye	267

5.1.2.2. A mágneses örvényerősség. A gerjesztési törvény. Maxwell IV. törvénye az időben állandó mágneses mezőre	267
5.1.3. Az időben változó mágneses mező.	269
5.1.4. Az időben változó elektromos mező.	271
5.1.5. Maxwell törvényeinek teljes rendszere vákuumban és közegben (összefoglalás).	273
5.1.6. Gyorsan változó mezők. Elektromágneses szinuszhullámok.	275
5.2. Az elektromágneses mező dinamikai (anyagi) tulajdonságai vákuumban	277
5.2.1. Az elektromos mező energiája és energiasűrűsége	278
5.2.2. A mágneses mező energiája és energiasűrűsége	279
5.2.3. Az energia terjedése az elektromágneses mezőben	280
5.2.4. Az elektromágneses mező impulzusa (lendülete)	284
5.2.5. Sugárnyomás (fénynyomás)	285
5.2.6. Az elektromágneses tömeg	286
5.2.7. Az elektromágneses perdület (impulzusnyomaték, impulzusmomentum)	286
6. Optika (fénytan)	289
6.1. Hullámoptika (fizikai fénytan)	289
6.1.1. A fény színe	289
6.1.2. A fény terjedése	291
6.1.3. A fény energetikai jellemzése. Fotometria	297
6.1.3.1. Energetikai mennyiségek	298
6.1.3.2. Vizuális mennyiségek	299
6.2. Sugároptika (geometriai fénytan).	301
6.2.1. Fényterjedés. Egyszerű optikai eszközök	301
6.2.2. Gyakorlati alkalmazások. Összetett optikai eszközök	310

III. HŐTAN (TERMODINAMIKA)

7. Fenomenologikus termodinamika	315
7.1. Az energiamegmaradás törvénye	316
7.2. Állapotváltozások	320
7.2.1. Hőtágulás	320
7.2.2. Gázok állapotváltozásai	321
7.2.3. Kalorimetria	323
7.2.4. Nyílt folyamatok ideális gázokkal	326
7.2.5. Reális gázok	329

7.3. A természeti folyamatok iránya	331
7.3.1. A termodinamika II. és III. főtétele	331
7.3.2. Termodinamikai függvények (potenciálok)	336
7.4. A hő terjedése	341
8. Molekuláris kinetika (kinetikus gázelmélet)	344
8.1. Alapfogalmak	344
8.2. A makroszkopikus tulajdonságok és az anyag mikroszerkezete közötti kapcsolat.	348
8.2.1. A nyomás molekulárkinetikai értelmezése	348
8.2.2. A hőmérséklet molekulárkinetikai értelmezése	351
8.2.3. A fahő molekulárkinetikai jelentése	353
8.2.4. Az ideális gáz egyéb molekuláris jellemzői	354
9. A statisztikus fizika alapjai	356
9.1. Alapfogalmak	356
9.1.1. Valószínűség-számítási alapfogalmak	356
9.1.2. Sok részecskéből álló rendszerek jellemzése	359
9.2. A mikroállapotok megszámlálása. Eloszlások	361
9.2.1. Ideális gáz eloszlása a koordinátatérben	364
9.2.2. Ideális gáz sebesség-, impulzus- és energiaeloszlása	366
9.2.2.1. Sebesség- és impulzuseloszlás	367
9.2.2.2. Energiaeloszlás (Boltzmann-eloszlás)	372
9.2.3. Szilárdtestek energiaeloszlása	373
9.3. Statisztikus hőmérséklet. A természeti folyamatok iránya. Entrópia	375
9.3.1. A lehetséges mikroállapotok száma a rendszer E energiájának függvényében.	375
9.3.2. Állapotjelzők statisztikus értelmezése	377
9.3.3. A folyamatok iránya. Termodinamikai hőmérséklet	378

IV. A MIKROFIZIKA ELEMEI

10. A kvantummechanika alapjai. Atomfizika	381
10.1. A kvantummechanika az anyag részecsketermészetéről	382
10.2. A kvantummechanika az anyag hullámtermészetéről	384
10.3. Kötött részecske (elektron) leírása	389
10.3.1. Kötött részecske egy dimenzióban	390
10.3.1.1. Lehetséges energiaértékek derékszögű potenciálvölgyben a Schrödinger-egyenlet alapján	391

10.3.1.2. A lehetséges energia-sajátértékek meghatározása húrmodellel	393
10.3.1.3. A molekuláris harmonikus oszcillátor lehetséges energiaértékei	394
10.3.2. Kötött részecske két dimenzióban. A membránmodell	397
10.3.3. Elektron három dimenzióban	399
10.3.3.1. Háromdimenziós merev falú derékszögű doboz	399
10.3.3.2. A centrális erőterbe helyezett elektron. A hidrogénatom	401
10.3.3.3. Kötött részecskéket (pl. atomi elektronokat) jellemző fizikai mennyiségek	404
10.3.3.4. Többelektronos (magasabb rendszámú) atomok elektronszerkezete. A periódusos rendszer	408
11. Magfizika	414
11.1. Az atommag szerkezete	414
11.1.1. Az atommag leírása	414
11.1.2. Az atommag modellezése és méretei	418
11.2. Az atommag kötési energiája	421
11.3. Az atommag átalakulásai	424
11.3.1. Spontán magátalakulások. Radioaktivitás	424
11.3.2. A radioaktivitás statisztikus leírása	426
11.3.3. Maghasadás (fisszió) és magfúzió. Az atomenergia felszabadulása nagy méretekben	430
11.3.3.1. Maghasadás (fisszió)	431
11.3.3.2. Magfúzió	433
12. Részecskefizika	435
12.1. Alapfogalmak	435
12.2. Részecskék és osztályozásuk	438
12.2.1. Részecskék jellemzése	438
12.2.2. Részecskecsaládok	443
12.2.3. A fontosabb részecskék és tulajdonságaik	445
12.3. Alapvető kölcsönhatások	449

V. RELATIVITÁSELMÉLET

13. Relativitáselmélet	452
13.1. A speciális relativitás elmélete	452
13.1.1. Előzmények, kísérleti bizonyítékok	452
13.1.2. A Lorentz-transzformáció	454
13.1.3. A Minkowski-féle négyesvilág	456
13.1.4. Relativisztikus dinamika	460
13.1.5. Relativisztikus elektrodinamika	463
13.2. Az általános relativitás elmélete	464
13.2.1. Kísérleti bizonyítékok	464
13.2.2. A görbült téridő	465
Tárgymutató	468